

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 116 sahifa,
12-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktab o'quvchilarining musiqiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	10
<i>Abilov Muslim Normuxammadovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati.....	14
<i>Bolqiyev Axmad</i>	
Jamiyat muhitida radikalizmning oldini olishga qaratilgan uzluksiz profilaktika tizimini yaratish	17
<i>Axmedova Iroda Shaxitbekovna</i>	
Inklyuziv ta'lim va gospital pedagogikani rivojlantirishda pedagogning tashkilotchilik madaniyati: nazariy va amaliy aspektlar	22
<i>Djabborov Ma'sud Bahriddinovich, Arolova Zarina Lochin qizi</i>	
Developing Sociolinguistic Competence in Intensive Teaching of Foreign Languages to Adults	28
<i>G. R. Tolibova</i>	
Языковая выразительность и художественный мир сказки "Муха-Цокотуха"	31
<i>Garifullina Alsu Robert qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda nasriy asarlarni o'qitish	35
<i>Ibodullayeva Madina Muzaffar qizi</i>	
Nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari	38
<i>Ibroximova Fotimaxon Qobiljon qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarni fuqarolik hayotiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining nazariy-metodologik tahlili (CTP dasturi misolida).....	42
<i>Ikmatullayev G'ayrat Zokirovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv motivatsiyasini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish yo'llari	47
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna, Ismoilova Mohinur Faxriddin qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	52
<i>Mamanazar Djumayev</i>	
Turli vazn toifalaridagi dzyudochilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirish	61
<i>I. B. Matmuratova</i>	
Maktabgacha ta'limda xalqaro monitoring va baholash dasturlarining o'rni	65
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarning intellektuallik koeffitsientini rivojlantirish va zamonaviy ko'nikmalarini shakllantirish	69
<i>Normamatova Sevinch Asror qizi</i>	
Ona tilidan o'quvchilarning pragmatik kompetensiyasining rivojlanganlik darajasini aniqlash mezonlari.....	73
<i>Ollqova O'g'iljon Mamanazarovna</i>	
Oliy ta'limda adaptiv raqamli ta'lim texnologiyalari asosida o'quv jarayoni samaradorligini oshirish modeli ...	77
<i>Quchqarova Dilnovoz Shaymaxammad qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini autentik videomateriallar asosida rivojlantirish metodikasi	81
<i>Qurbonova Shalola Ilhomiddinovna</i>	
Jadid ma'rifatparvarlari pedagogik merosini tadqiq etishning zamonaviy ijtimoiy-pedagogik ahamiyati	84
<i>Raxmatova Dilbar Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirish	88
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Development of Students' Artistic Taste and Aesthetic Education as a Pedagogical Problem.....	91
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
O'smirlarda huquqiy madaniyatni shakllantirishda ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning pedagogik imkoniyatlari...	95
<i>Umarov Qobiljon</i>	

Ta'lim va tarbiya tizimida falsafiy yondashuvning pedagogik asoslari	98
Umurov Sharif Rajabovich	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida so'z turkumlariga oid mashg'ulotlar ustida ishlash	102
Voxidova Muqaddas Rasuljon qizi	
Методические основы развития критического мышления обучающихся при изучении информационных технологий в условиях использования искусственного интеллекта	106
Панжиева Назокат Нормухатовна	
Динамика морфологической системы современного русского языка в условиях цифровизации	111
Тураева Дилфуза Даминовна	

BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING FUNKSIONAL SAVODXONLIGINI XALQARO BAHOLASH DASTURLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH

Shavqiddin Burxonov

Jizzax davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirishning pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Xususan, PIRLS, TIMSS va PISA kabi xalqaro baholash dasturlarining mazmun-mohiyati, ularning ta'lim sifatini oshirishdagi ahamiyati hamda boshlang'ich ta'lim jarayonida qo'llash imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, o'quvchilarning o'qish savodxonligi, mantiqiy fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali metodlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: funksional savodxonlik, xalqaro baholash dasturlari, PIRLS, TIMSS, PISA, boshlang'ich ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik texnologiyalar, ta'lim sifati, baholash tizimi.

Abstract: This article analyzes the pedagogical foundations of developing functional literacy among primary school students based on international assessment programs. In particular, the essence and significance of international assessment programs such as PIRLS, TIMSS, and PISA, their role in improving the quality of education, as well as the possibilities of their application in primary education are highlighted. Furthermore, effective methods for developing students' reading literacy, logical thinking, and problem-solving competencies are discussed.

Key words: functional literacy, international assessment programs, PIRLS, TIMSS, PISA, primary education, competency-based approach, pedagogical technologies, quality of education, assessment system.

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические основы развития функциональной грамотности учащихся начальных классов на основе международных программ оценивания. В частности, раскрываются сущность и значение международных программ оценивания, таких как PIRLS, TIMSS и PISA, их роль в повышении качества образования, а также возможности их применения в процессе начального образования. Кроме того, рассматриваются эффективные методы развития читательской грамотности, логического мышления и компетенций по решению проблем у учащихся.

Ключевые слова: функциональная грамотность, международные программы оценивания, PIRLS, TIMSS, PISA, начальное образование, компетентностный подход, педагогические технологии, качество образования, система оценивания.

KIRISH

Bugungi globallashtirish jarayonida ta'lim sifatini xalqaro mezonlar asosida baholash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Jahon ta'lim tizimida o'quvchilarning bilim darajasi, funksional savodxonligi va amaliy kompetensiyalarini aniqlashga qaratilgan xalqaro baholash dasturlari keng qo'llanilmoqda. O'zbekiston ta'lim tizimida ham xalqaro baholash dasturlariga integratsiyalashuv jarayoni izchil amalga oshirilmoqda.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning intellektual rivojlanishi, mustaqil fikrlashi va bilim olish kompetensiyalarining shakllanishida muhim o'rin tutadi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini rivojlantirish, ularni xalqaro baholash mezonlariga mos ravishda tayyorlash dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.

Xalqaro baholash dasturlari nafaqat o'quvchilarning nazariy bilimlarini, balki ularning kundalik hayotda bilimlarni qo'llash ko'nikmalarini ham aniqlashga xizmat qiladi. Shu jihatdan PIRLS, TIMSS va PISA tadqiqotlari zamonaviy ta'lim sifatini baholashning muhim vositasi sifatida e'tirof etiladi.

Xalqaro baholash dasturlari ta'lim tizimining samaradorligini aniqlash, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini xalqaro standartlar asosida baholash imkonini beradi. Ushbu dasturlar orqali davlatlar o'z ta'lim tizimining kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, strategik rivojlanish yo'nalishlarini belgilaydi.

PIRLS dasturi boshlang'ich sinf o'quvchilarining matnini o'qish va tushunish darajasini aniqlashga qaratilgan bo'lsa, TIMSS matematik va tabiiy fanlar bo'yicha bilimlarni baholaydi. PISA esa o'quvchilarning funksional savodxonligini hamda real hayotiy vaziyatlarda bilimlardan foydalanish kompetensiyalarini tahlil qiladi.

Mazkur dasturlar o'quvchilarda quyidagi kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi:

- tanqidiy va mantiqiy fikrlash;
- axborotni tahlil qilish;
- muammoli vaziyatlarga yechim topish;
- mustaqil qaror qabul qilish;
- kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish.

Funksional savodxonlik - bu o'quvchining egallagan bilim, ko'nikma va malakalarini amaliy faoliyatda qo'llay olish qobiliyatidir. Boshlang'ich sinflarda funksional savodxonlikni rivojlantirish kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilishi zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirish masalasi so'nggi yillarda pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylandi. Mazkur yo'nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar o'quvchilarning o'qish savodxonligi, mantiqiy fikrlashi hamda amaliy kompetensiyalarini rivojlantirishda xalqaro baholash dasturlarining muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Xalqaro miqyosda OECD tomonidan amalga oshirilayotgan PISA tadqiqotlari o'quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda bilimlardan foydalanish kompetensiyalarini baholashga qaratilgan. OECD hisobotlarida ta'lim sifati nafaqat o'quvchilarning nazariy bilimlari, balki ularning funksional savodxonligi bilan ham belgilanishi ta'kidlangan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuvni qo'llash o'quvchilarning mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

International Association for the Evaluation of Educational Achievement tomonidan tashkil etilgan PIRLS va TIMSS tadqiqotlari boshlang'ich ta'lim sifati xalqaro mezonlar asosida baholashning muhim vositasi sifatida e'tirof etiladi. PIRLS tadqiqotlarida o'quvchilarning matnini tushunish, tahlil qilish va xulosa chiqarish kompetensiyalariga alohida e'tibor qaratilgan. TIMSS dasturi esa matematik va tabiiy fanlar bo'yicha bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo'llash ko'nikmalarini aniqlashga xizmat qiladi.

Mahalliy olimlardan B.N. Safarov PIRLS xalqaro baholash dasturining o'quvchilar o'qish savodxonligini rivojlantirishdagi ahamiyatini tahlil qilgan. Olimning fikricha, boshlang'ich ta'lim jarayonida xalqaro standartlarga mos topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning analitik va kreativ fikrlash kompetensiyalarini rivojlantiradi.

Pedagogik texnologiyalar bo'yicha tadqiqot olib borgan O'.Q. Tolipov va M. Usmonboyeva ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirishini qayd etgan. Ularning ilmiy qarashlarida interaktiv metodlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning mustaqil ishlash, axborotni tahlil qilish va muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qilishi ta'kidlangan.

J.G'. Yo'ldoshev va S.A. Usmonovlarning pedagogik texnologiyalar bo'yicha olib borgan ilmiy izlanishlarida kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari keng yoritilgan. Mualliflar zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchining shaxsiy rivojlanishini ta'minlash uchun interaktiv metodlar va innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish zarurligini asoslab berganlar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirish masalasi pedagogik nuqtayi nazardan o'rganildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va amaliy metodlarning o'zaro uyg'unligidan foydalanildi.

Tadqiqotning nazariy qismida xalqaro baholash dasturlari, xususan, PIRLS, TIMSS va PISA dasturlariga oid ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda ilg'or pedagogik tajribalar tahlil qilindi. Shuningdek, funksional savodxonlikning mazmuni, tarkibiy komponentlari va uni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari o'rganildi.

Empirik tadqiqot metodlari sifatida pedagogik kuzatish, suhbat, so'rovnoma va o'quv faoliyati natijalarini tahlil qilish usullaridan foydalanildi. O'quvchilarning o'qish savodxonligi, mantiqiy fikrlash va amaliy muammolarni hal etish ko'nikmalarini aniqlash maqsadida xalqaro baholash dasturlari mezonlariga mos topshiriqlar ishlab chiqildi va amaliyotga joriy etildi.

Tadqiqot davomida interaktiv metodlar, muammoli vaziyatlar, kompetensiyaviy yondashuv hamda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi baholandi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy tahlil qilinib, natijalarning ishonchliligini ta'minlash maqsadida statistik tahlil usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko'rsatadiki, xalqaro baholash dasturlarini boshlang'ich ta'lim tizimiga integratsiyalash o'quvchilarning funksional savodxonligini rivojlantirish, ta'lim sifatini oshirish hamda zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirishda muhim pedagogik omil hisoblanadi. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarda xalqaro baholash dasturlari asosida o'quvchilarni tayyorlash metodikasini yanada takomillashtirish, pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari bo'yicha qo'shimcha ilmiy izlanishlar olib borish zarurligi aniqlanadi.

Pedagogik nuqtai nazardan quyidagi omillar muhim hisoblanadi:

Ta'lim jarayonida nazariy bilim berish bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratiladi. O'quvchilar mustaqil fikrlash, tahlil qilish va muammolarni hal etishga yo'naltiriladi. "Klaster", "Aqliy hujum", "FSMU", "Insert", "Case-study" kabi interaktiv metodlar o'quvchilarning faolligini oshiradi va ularning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshiradi. Elektron platformalar, multimedia vositalari va onlayn test tizimlari xalqaro baholash standartlariga mos topshiriqlarni bajarish imkonini yaratadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining matn bilan ishlash kompetensiyasini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biridir. Bunda matnni tahlil qilish, asosiy g'oyani aniqlash va xulosalar chiqarishga yo'naltirilgan topshiriqlar samarali hisoblanadi. Boshlang'ich ta'lim tizimida xalqaro baholash dasturlarini samarali joriy etish quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- o'quv dasturlarini xalqaro standartlarga moslashtirish;
- pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish;
- zamonaviy baholash tizimlarini joriy etish;
- innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish;
- o'quvchilarning kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish.

Shuningdek, xalqaro tajribalarni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish ta'lim sifatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xalqaro baholash dasturlari asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilimlarni amaliyotda qo'llash kompetensiyalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Xususan, interaktiv metodlardan foydalanilgan darslarda o'quvchilarning o'qish savodxonligi va mantiqiy fikrlash ko'rsatkichlari yuqori bo'lishi kuzatilgan.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning mustaqil ishlash va axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xalqaro baholash dasturlari boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishning muhim pedagogik vositalaridan biri hisoblanadi. Ushbu dasturlar asosida o'quvchilarning funksional savodxonligini rivojlantirish, ularni zamonaviy hayot talablariga mos kompetensiyalar bilan qurollantirish imkoniyati yaratiladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash mezonlari asosida tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuv, interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega. Shu bois ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish va xalqaro tajribalarni o'rganish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-son Farmoni. "O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi".
2. OECD. (2019). PISA 2018 Results. Paris: OECD Publishing.
3. International Association for the Evaluation of Educational Achievement. (2021). PIRLS 2021 Assessment Framework.
4. Mullis, I. V. S., Martin, M. O. (2019). TIMSS 2019 Assessment Frameworks. Boston College.
5. Safarov, B.N. (2022). "PIRLS xalqaro o'qish savodxonligini o'rganish bo'yicha taraqqiyot". Ta'lim faoliyatida innovatsion rivojlanish, 1(5), 134-138.
6. Yo'ldoshev, J. G., Usmonov, S. A. (2020). Pedagogik texnologiya asoslari. Toshkent: O'qituvchi.
7. Tolipov, O. Q., Usmonboyeva, M. (2019). Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. Toshkent: Fan.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.